ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ
ІМЕНІ ІВАНА БОБЕРСЬКОГО

Кафедра Теорії спорту та фізичної культури

Бріскін Ю.А.

Нерода Н.В.

ОРГАНІЗАЦІЯ, ПРОВЕДЕННЯ ТА СПОРТИВНА ПРОГРАМА ОЛІМПІЙСЬКИХ ІГОР

Лекція з навчальної дисципліни

„Олімпійський і професійний спорт ”

ЛЬВІВ – 2024

1. Господар Олімпійських ігор

Олімпійські ігри — це змагання між спортсменами, а не між країнами, в індивідуальних або командних видах спорту.

В період з 1924 по 1992 р. включно – Ігри Олімпіад і зимові Олімпійські ігри проводилися в один рік. У 1991 р. МОК прийняв рішення про розведення Ігор Олімпіад і зимових Олімпійських ігор.

Ігри Олімпіад проводяться протягом першого року Олімпіади, а зимові Олімпійські ігри – протягом третього календарного року Олімпіади (*Олімпіада - це період із чотирьох послідовних календарних років, що починається 1-го січня першого року і завершується 31 грудня четвертого року*).

Відповідальність за проведення Олімпійських ігор МОК покладає на місто, що вибирається як місто-господар Ігор. Там, де це вважається доцільним, МОК може обрати кілька міст або інших суб'єктів, таких як регіони, штати чи країни, організаторами Олімпійських ігор. Дати проведення Олімпійських ігор визначаються виконкомом МОК.

До 2019 р. в Олімпійській Хартії було прописане положення про те, що непроведення Олімпійських ігор протягом року, на який вони призначені, спричиняє ануляцію прав міста-організатора без нанесення збитків іншим правилам МОК. Проте в сучасній редакції Олімпійської Хартії дане правило відсутнє.

Тривалість змагань Олімпійських ігор не повинна перевищувати шістнадцяти днів, якщо інше не затверджено відповідною МФ і Виконавчим комітетом МОК, в цьому випадку деякі змагання і відбіркові змагання можуть бути організовані до церемонії відкриття.

Вибір міста-господаря Олімпійських ігор є винятковою прерогативою Сесії МОК.

Виконавчий комітет МОК визначає терміни проведення Ігор, дату обрання господаря Олімпійських ігор, а також правила, яких повинен дотримуватися НОК, органи державної влади країни місто якої виставляє свою кандидатуру на проведення Олімпійських ігор. Виконавчий комітет МОК визначає гарантії та інші зобов’язання, які повинні бути надані на підтримку кандидатури, щоб забезпечити відповідність організації, фінансування та проведення Олімпійських ігор Олімпійській Хартії, будь-яким іншим вимогам і умовам МОК, а також технічним нормам МФ для відповідних видів спорту.

Заявка на проведення Олімпійських ігор

Виставити свою кандидатуру на проведення Олімпійських ігор може тільки місто, а не країна. Місто може вважатися кандидатом на проведення Олімпійських ігор у тому випадку, якщо заявка міста затверджена національним олімпійським комітетом відповідної країни.

У випадку, якщо в одній країні є кілька потенційних міст-кандидатів на організацію тих самих Олімпійських ігор, за рішенням національного олімпійського комітету відповідної країни заявку може подати тільки одне місто.

Уряд країни, у якій знаходиться місто-кандидат повинен представити в МОК гарантійне зобов'язання, відповідно до якого зобов'язується та гарантує, що країна та її уряд будуть дотримуватися і поважати Олімпійську Хартію.

НОК країни повинен контролювати та нести спільну відповідальність за дії та поведінку органів державної влади та інших сторін, пов’язаних із кандидатом на проведення Олімпійських ігор.

Оцінювальна комісія

Президент МОК призначає оцінювальну комісію – для оцінки кандидатів на проведення Олімпійських ігор (окрема оцінювальна комісія по кожних Іграх). До її складу входять члени МОК, представники МСФ, НОК, Комісії спортсменів та Міжнародного паралімпійського комітету. Членом комісії не може бути громадянин країни міста-організатора.

Оцінювальна комісія вивчає кандидатури міст, інспектує місця проведення змагань і представляє письмовий звіт усім членам МОК не пізніше, ніж за місяць до відкриття сесії МОК, на якій буде обрано організатора Олімпійських ігор.

Процедура вибору міста-господара Олімпійськихігор

Вибори господаря Олімпійських ігор відбуваються в країні, в якій немає міст-кандидатів на проведення відповідних ігор. Вибір міста-організатора відбувається на сесії МОК за допомогою таємного голосування. Для того, щоб місто було визнано організатором Олімпійських ігор, за нього має проголосувати більшість членів МОК (половина голосів плюс один). Якщо жодне з міст не набрало такої кількості голосів, оголошується другий тур виборів, у який проходять усі кандидати окрім одного, що набрав найменшу кількість голосів. Процедура повторюється.

Відповідно до вимог виконкому МОК, усі кандидати повинні представити свої фінансові гарантії. Виконком МОК приймає рішення про те, чи дає ці гарантії саме місто, чи інші компетентні місцеві регіональні чи державні органи влади, чи треті сторони.

Після завершення виборів МОК укладає письмову угоду (контракт) з господарем Олімпійських ігор і національним олімпійським комітетом країни, у якій знаходиться це місто.

2. Організація та проведення Олімпійських ігор

МОК доручає організацію Олімпійських ігор НОК країни та місту-господарю, з якими укладає письмову угоду. Ця угода, що називається Контракт господаря Олімпійських ігор, підписується всіма сторонами одразу після обрання міста-організатора. На розсуд МОК, інші місцеві, регіональні та національні органи влади, та, при необхідності, інші НОКи і місцеві, регіональні та національні органи влади за межами країни-господаря, також можуть бути учасниками такої угоди.

Контракт господаря визначає обов’язки НОК, ОКОІ та приймаючої сторони щодо організації, фінансування та проведення Олімпійських ігор, а також внесок МОК в успіх Олімпійських ігор. МОК не несе жодної фінансової відповідальності щодо організації, фінансування та проведення

Олімпійських ігор, окрім внеску, визначеного в Контракті, якщо інше не погоджено письмово.

З метою організації Ігор і відповідно до положень Контракту створюється Організаційний комітет Олімпійських ігор (ОКОІ), який з моменту утворення звітується безпосередньо Виконкому МОК.

ОКОІ має статус юридичної особи у своїй країні. До нього входять член або члени МОК для країни, президент і генеральний секретар НОК, як мінімум один представник, визначений містом-господарем. До складу виконавчого органу ОКОІ також можуть входити представники органів державної влади та інші керівні особи.

Діяльність ОКОІ регламентується Олімпійською Хартією, Контрактом господаря, нормативними актами та інструкціями Виконкому МОК.

Напрями діяльності ОКОІ:

- забезпечити рівні умови для кожного виду спорту в програмі Ігор, а також забезпечити проведення змагань відповідно до правил міжнародних спортивних федерацій;
- не допустити проведення політичних демонстрацій чи мітингів у місті, де проводяться Ігри, чи в його околицях;
- вибрати, а в разі потреби і створити відповідні спортивні споруди, а також забезпечити все необхідне устаткування й оснащення;
- розмістити спортсменів, обслуговуючий персонал і офіційних представників;
- організувати медичне обслуговування;
- вирішити транспортні проблеми;
- задовольнити потреби засобів масової інформації для того, щоб забезпечити належне висвітлення Ігор;
- організувати культурні заходи, що є невід'ємним компонентом проведення Олімпійських ігор;
- надати заключний звіт про проведення Ігор на двох офіційних мовах і поширити його протягом двох років після закінчення Ігор.

Змагання з усіх видів спорту, церемонії відкриття та закриття Ігор, повинні проводитися в місті-господарі Олімпійських ігор. Виконавчий комітет МОК може дозволити організацію попередніх змагань, змагань з окремих видів спорту, дисциплін, або видів змагань в місті (або містах), розташованих за межами міста-господаря, або, у виняткових випадках, за межами країни-господаря з географічних причин або з міркувань стабільності.

При підготовці місць проведення Олімпійських ігор пріоритет повинен надаватися використанню вже існуючих або побудові тимчасових спортивних об’єктів та об’єктів інфраструктури. Будівництво нових постійних об’єктів або інфраструктури для цілей організації Олімпійських ігор розглядається лише на основі планів спадщини.

ОКОІ після консультації з МФ і МОК повинен перевірити інфраструктуру, процеси та проведення заходів, які будуть

використовуватися під час Олімпійських ігор, за допомогою тестових змагань або інших відповідних засобів тестування. Таке тестування повинно відбуватися в тісній співпраці з відповідними МФ.

Для розміщення всіх спортсменів, офіційних осіб і персоналу команд в одному місці ОКОІ організовує Олімпійське селище на період, встановлений виконкомом МОК.

Олімпійське селище повинне відповідати вимогам, встановлених Виконкомом МОК. Виконком МОК також затверджує квоти на кількість офіційних представників і інший персонал команд, які розміщуються в Олімпійському селищі.

Оргкомітет Олімпійських ігор бере на себе всі витрати по розміщенню і харчуванню учасників змагань, офіційних осіб і іншого персоналу команд в Олімпійському селищі й інших місцях проживання, а також місцеві транспортні витрати.

Слід зазначити, що ОКОІ не завжди дотримувався положення Олімпійської хартії щодо організації Олімпійського селища. Так, на Іграх XXIII Олімпіади (1984 р.) у Лос-Анджелесі не було Олімпійського селища — спортсмени жили в студентському гуртожитку, а на XVI зимових Олімпійських іграх (1992 р.) в Альбервілі через розкиданість місць проведення змагань існувало кілька олімпійських селищ. Кілька олімпійських селищ функціонували і під час XX зимових Олімпійських ігор (2006 р.) у Турині і його околицях.

ОКОІ розробляє культурну програму, що повинна охоплювати весь період функціонування Олімпійського селища і повинна бути заздалегідь представлена на затвердження у Виконком МОК. Програма покликана служити розвитку гармонічних зв'язків, взаєморозуміння і дружби між учасниками Ігор.

З дозволу Виконкому МОК ОКОІ може під власну відповідальність організувати міжнародний молодіжний табір з нагоди Олімпійських ігор

Координаційна комісія з Олімпійських ігор

З метою покращення організації Олімпійських ігор та взаємодії між МОК, ОКОІ, МФ та НОК, Президент МОК повинен призначити Координаційну комісію з Олімпійських ігор (далі Координаційна комісія). До складу Координаційної комісії повинні входити представники МОК, МФ, НОК і представники спортсменів. Голова Координаційної комісії керує і забезпечує робочі зв’язки між цими сторонами.

Повноваження Координаційної комісії:

- здійснювати контроль за діяльністю ОКОІ та надавати йому вказівки щодо планування, організації, проведення та фінансування Олімпійських ігор, у тому числі щодо співпраці з відповідними органами державної влади;
- проводити інспекції на місцях проведення змагань, тренувань та інших приміщень;
- звітувати Виконавчому комітету МОК про стан підготовки до Олімпійських ігор, зокрема щодо прогресу, проблем і ризиків;

- створювати, за умови схвалення Виконкомом МОК, спеціалізовані робочі групи, які займатимуться відповідними сферами організації Олімпійських ігор;
- після Олімпійських ігор підготувати звіт щодо організації Олімпійських ігор для Виконкому МОК;
- використовувати будь-які додаткові повноваження або виконувати будь-які інші інструкції, надані йому Виконкомом МОК.

Під час проведення Олімпійських ігор обов'язки Координаційної комісії бере на себе Виконком МОК.

У випадку порушення Олімпійської Хартії, Всесвітнього антидопінгового кодексу, Кодексу олімпійського руху щодо запобігання маніпуляції під час змагань чи інших нормативних актів, невиконання взятих на себе НОК, ОКОІ чи містом-господарем обов'язків, Сесія МОК має право позбавити місто-господаря, ОКОІ і НОК права на організацію Олімпійських ігор.

Роль міжнародних спортивних федерацій в організації і проведенні Олімпійських ігор.

Важлива роль в організації Олімпійських ігор належать міжнародним спортивним федераціям. Кожна МФ несе відповідальність за контроль і керівництво своїм видом спорту під час Олімпійських ігор. Усі елементи змагальної діяльності, включаючи розклад, ігрове поле, тренувальні майданчики та обладнання повинні відповідати правилам МФ. Саме тому ОКОІ має тісно консультуватися та співпрацювати з МФ у плануванні та проведенні змагань з кожного виду спорту.

Міжнародні федерації мають наступні права та обов'язки щодо проведення Олімпійських ігор:

- встановлювати відповідні правила, положення та вимоги у своїх видах спорту, дисциплінах та видах змагань. Не пізніше ніж за три роки до відкриття Олімпійських ігор МФ повинні повідомити ОКОІ, МОК і НОК про характеристики необхідних технічних установок і спортивного обладнання, яке буде використовуватися на місцях проведення Олімпійських ігор;
- визначати остаточні результати і рейтинг. Такі результати надаються МФ ОКОІ одразу після кожних змагання в електронній формі відповідно до інструкцій, встановлених МОК. В такому випадку МФ має право відображати результати змагань на своєму офіційному веб-сайті;
- здійснювати контроль за місцями проведення змагань і тренувань;
- обирати національних та міжнародних технічних офіційних осіб. Загальна кількість міжнародних технічних офіційних осіб підлягає затвердженню Виконкомом МОК за пропозицією відповідної МФ. Витрати на проживання, транспорт та уніформу національних і міжнародних технічних офіційних осіб покриває ОКОІ.
- призначати делегатів МФ відповідно до умов і кількості, погоджених Виконкомом МОК.
- під керівництвом МОК і НОК забезпечити дотримання правил МОК щодо участі спортсменів в Олімпійських іграх.

- у співпраці з МОК підготувати та розглянути необхідну документацію та вимоги, що стосуються проведення змагань з їхнього виду спорту;
- визначити механізм або процедуру подачі апеляцій щодо всіх технічних питань, що стосуються їхнього виду спорту;
- підготувати розклад змагань за програмою виду спорту не пізніше ніж за два роки до Олімпійських ігор при погоджені з ОКОІ;
- представити технічні засоби для визначення результатів та уніформу офіційних осіб МФ (таких як судді та рефері) на затвердження Виконкому МОК;
- надавати пропозиції щодо формування програми у своєму виді спорту, включення або вилучення дисциплін чи видів змагань, кількості учасників та кількості команд, формату змагань;
- визначати не пізніше ніж за два роки до Олімпійських ігор, систему кваліфікації, включаючи кількість альтернативних (запасних) спортсменів.

3. Учасники Олімпійських ігор

Кількість учасників, процедуру та терміни подання заявок для участі в Олімпійських ігор визначає Виконком МОК.

Кількість заявок для кожного виду спорту встановлюється Виконкомом МОК після консультації з відповідними МФ за три роки до Олімпійських ігор. Кількість заявок на окремі змагання не повинна перевищувати кількості, передбаченої для Чемпіонатів світу, і не повинна перевищувати трьох на країну, якщо Виконком МОК не зробить виключення. В командних видах спорту кількість команд має бути не менше восьми, але не більше дванадцяти команд для кожної статі.

Кожна МФ визначає правила допуску в своєму виді спорту для участі в Олімпійських іграх, включаючи кваліфікаційні критерії, відповідно до Олімпійської хартії. Ці критерії повинні бути представлені на затвердження Виконавчим комітетом МОК. Застосування кваліфікаційних критеріїв покладено на МФ, національні федерації, які є їх членами, і НОК – в межах їх компетенції.

Запрошення до участі в Олімпійських іграх МОК розсилає всім НОК за рік до церемонії відкриття. Лише НОК, визнані МОК, можуть подавати заявки для участі в Олімпійських іграх. В свою чергу НОК може заявляти тих учасників, які належним чином підготовлені до міжнародних змагань високого рівня та згідно рекомендацій національних федерацій.

Якщо в країні, яка має визнаний НОК, немає національної федерації з певного виду спорту, НОК може самостійно заявляти спортсменів за умови схвалення Виконавчим комітетом МОК та МФ, що керує цим видом спорту.

Для того, щоб бути допущеним до участі в Олімпійських іграх, атлет, офіційна особа команди або інший персонал команди повинен поважати і виконувати правила Олімпійську хартію, Всесвітній антидопінговий кодекс і Кодекс олімпійського руху щодо запобігання маніпуляціям під час змагань, включаючи умови допуску, встановлені МОК, а також правила відповідної

МФ, ухвалені МОК. Спортсмени, офіційні особи команди або інший персонал команди повинні бути заявлені своїм НОК.

Учасники, офіційні особи команд та інший персонал команди можуть дозволити використовувати свою особу, ім'я, зображення або спортивний результат з метою реклами під час Олімпійських ігор відповідно до принципів, визначених Виконкомом МОК.

Заявка або участь атлета в Олімпійських іграх не повинна зумовлюватись будь-якими фінансовими міркуваннями.

Учасник Олімпійських ігор повинен бути громадянином країни, НОК якої подав на нього заявку.

Учасники, які мають громадянство двох або більше країн одночасно, можуть представляти лише одну із них, на свій вибір. Проте, після того як атлет представляв одну країну на Олімпійських, континентальних або регіональних Іграх, або на чемпіонатах світу або регіону, визнаних відповідною МФ, він не може представляти іншу країну, якщо тільки до нього не застосовуються умови параграфу 2 (нижче), що стосуються осіб, які змінили громадянство або мають нове громадянство.

Атлет, який представляв одну країну на Олімпійських, континентальних або регіональних Іграх, або на світових або регіональних чемпіонатах, визнаних відповідною МФ, і який змінив своє громадянство або отримав нове громадянство, не може представляти на Олімпійських іграх свою нову країну протягом трьох років після його останнього виступу за свою попередню країну. Цей період може бути скорочений або навіть відмінений за згодою відповідних НОК та МФ і за згодою Виконкому МОК, який розглядає обставини кожного окремого випадку.

Якщо приєднана держава, провінція або іноземна територія, країна або колонія здобувають незалежність, якщо відбулося приєднання однієї країни до іншої через зміну кордону, якщо відбулося злиття двох країн або, якщо МОК визнає новий НОК, учасник змагань може продовжувати представляти країну, громадянином якої він є або був. Проте, на свій розсуд, він може представляти свою країну або бути заявленим своїм новим НОК, якщо такий існує. Такий вибір можна зробити лише один раз.

На Олімпійських іграх не може бути вікових обмежень для учасників окрім тих, які передбачені правилами змагань МФ і затверджені Виконкомом МОК.

3. Спортивна програма Олімпійських ігор

Програма Олімпійських ігор (далі по тексту – «Програма») представляє собою програму всіх спортивних змагань, затверджених МОК для кожних Олімпійських ігор.

Програма складається з двох компонентів, а саме:

- Спортивна програма, яка включає всі види спорту для відповідних Олімпійських ігор, визначені Сесією з числа видів спорту, якими керують МФ, визнані МОКом («Спортивна програма»).

- Програма видів змагань, яка включає всі змагання, визначені Виконавчим комітетот МОК для відповідних Олімпійських ігор («Програма видів змагань»).

Вид змагання – це змагання в виді спорту, яке завершується розподілом місць, врученням медалей і дипломів.

Програма видів змагань повинна включати в себе види змагання з кожного виду спорту, включеного в спортивну програму.

Лише види спорту, які відповідають Олімпійській хартії, Всесвітньому антидопінговому кодексу та Кодексу олімпійського руху щодо запобігання маніпуляціям під час змагань, мають право бути включені в програму Олімпійських ігор.

Рішення щодо спортивної програми Олімпійських ігор приймає Сесія МОК шляхом голосування на підставі пропозицій Виконкому. Якщо Виконавчий комітет МОК не прийме іншого рішення, таке рішення приймається, як правило, за сім років до відкриття відповідних Олімпійських ігор або на сесії, яка обирає господаря Олімпійських ігор, залежно від того, що відбудеться пізніше.

За пропозицією Виконавчого комітету спортивна програма може бути змінена рішенням Сесії не пізніше, ніж за три роки до відкриття відповідних Олімпійських ігор.

Види спорту, якими керують наступні МФ, і які можуть бути включені в спортивну програму Ігор Олімпіади:

- Світова атлетика (World Athletics);
- World Aquatics (AQUA)
- Світове веслування (World Rowing, FISA);
- Всесвітня федерація бадмінтону (Badminton World Federation, BWF);
- Міжнародна федерація баскетболу (International Basketball Federation, FIBA);
- Міжнародна федерація веслування на байдарках і каное (International Canoe Federation, ICF);
- Міжнародний союз велосипедистів (Union Cycliste Internationale,UCI);
- Міжнародна федерація кінного спорту (International Equestrian Federation, FEI);
- Міжнародна федерація фехтування (International Fencing Federation, FIE);
- Міжнародна федерація футбольної асоціації (Fédération Internationale de Football Association, FIFA);
- Міжнародна федерація гольфу (International Golf Federation, IGF);
- Міжнародна федерація гімнастики (International Gymnastics Federation, FIG);
- Міжнародна федерація важкої атлетики (International Weightlifting Federation, IWF);
- Міжнародна федерація гандболу (International Handball Federation, IHF);
- Міжнародна федерація хокею на траві (International Hockey Federation, FIH);

- Міжнародна федерація дзюдо (International Judo Federation, IJF);
- Об'єднаний світ боротьби (United World Wrestling, UWW);
- Міжнародний союз сучасного п'ятиборства (International Modern Pentathlon Union, UIPM);
- Міжнародна рада регбі (World Rugby);
- Світове тхеквондо World Taekwondo, WT);
- Міжнародна федерація тенісу (International Tennis Federation, ITF);
- Міжнародна федерація настільного тенісу (International Table Tennis Federation, ITTF);
- Міжнародна федерація стрілецького спорту (International Shooting Sport Federation, ISSF);
- Всесвітня федерація стрільби з лука (World Archery Federation, WA);
- Світовий тріатлон (World Triathlon, TRI);
- Світовий вітрильний спорт (World Sailing, WS);
- Міжнародна федерація волейболу (International Volleyball Federation, FIVB).
- Інші види спорту, якими керують інші МФ, визнані МОК.

Види спорту, які можуть бути включені в спортивну програму зимових Олімпійських Ігор:

- Міжнародний союз біатлоністів (International Biathlon Union, IBU);
- Міжнародна федерація бобслею і скелетону (International Bobsleigh and Skeleton Federation, IBSF);
- Всесвітня федерація керлінгу (World Curling Federation, WCF);
- Міжнародна федерація хокею на льоду (International Ice Hockey Federation, IIHF);
- Міжнародна федерація санного спорту (International Luge Federation, FIL);
- Міжнародний союз ковзанярського спорту (International Skating Union, ISU);
- Міжнародна федерація лижного спорту (International Ski Federation, FIS).
- Інші види спорту, якими керують інші МФ, визнані МОК.

Перед тим, як приймати рішення щодо Програми видів змагань, МОК повинен проконсультуватися з відповідними МФ. Виконком МОК повинен прийняти рішення щодо Програми видів змагань не пізніше, ніж за три роки до відкриття відповідних Олімпійських ігор. ОКОІ може запропонувати МОК включити, лише на ці Олімпійські ігри, один або більше додаткових видів змагань.

За умови відсутності іншої домовленості з відповідним ОКОІ, повинні застосовуватися наступні орієнтовні цифри:

- щодо Ігор Олімпіади, десять тисяч п'ятсот (10 500) атлетів, п'ять тисяч (5 000) акредитованих тренерів та персоналу підтримки атлетів і триста десять (310) видів змагань.
- щодо зимових Олімпійських ігор, дві тисячі дев'ятсот (2 900) атлетів, дві тисячі (2 000) акредитованих тренерів та персоналу підтримки атлетів та сто (100) видів змагань.

Сесія МОК уповноважена в будь-який час виключити з Програми будь-який вид спорту у випадку, якщо відповідна МФ, що керує тим спортом, не керується в своїх діях Олімпійською хартією, Всесвітнім антидопінговим Кодексом, Кодексом олімпійського руху щодо запобігання маніпуляціям під час змагань. Крім того, можуть застосовуватися інші заходи та санкції.

ОКОІ повинен гарантувати, що види спорту, включені в програму Олімпійських ігор, розглядаються та інтегруються рівноцінно.
Остаточне рішення щодо розкладу змагань і щоденного розкладу заходів приймає Виконком МОК.

Якості, які повинні бути властиві виду спорту, включеному до програми:

- програма не обов'язково повинна відображати програму чемпіонату світу з відповідного виду спорту;
- варто уникати включення в програму схожих видів спорту, штучних видів спорту, а також більшості видів спорту для тих самих спортсменів;
- глобальний інтерес громадськості і засобів масової інформації до спорту варто розглядати як ключовий елемент при аналізі виду спорту, тому що він є фундаментальним елементом успіху Олімпійських ігор;
- варто враховувати соціальну значимість, що не піддається кількісному визначенню (наприклад, чесна гра, солідарність, елементи впливу навколишнього середовища, здоров'я спортсменів, освіта, відсутність дискримінації);
- щоб вид спорту одержав право на включення в програму, він повинний продемонструвати безпосередній вплив на молодь і подальший його розвиток; повинні організовуватися світові і континентальні першості для молоді і юніорів, а також для чоловіків і жінок;
- система суддівства повинна бути чесною, об'єктивною і прозорою;
- питання включення нового виду спорту в програму може розглядатися тільки в тому випадку, якщо видом спорту займаються і чоловіки, і жінки, але в олімпійській програмі вид спорту не обов'язково повинні представляти і ті та інші;
- змагання у вагових категоріях дозволяються тільки у важкій атлетиці і єдиноборствах;

- по можливості, дисципліни деяких видів спорту (наприклад, водне поло і стрибки на батуті) варто розглядати окремо з погляду аналізу програми;
- щоб забезпечити розгляд питання включення виду спорту в олімпійську програму, цей вид спорту повинний гарантувати свій довгостроковий розвиток, а також життєздатність.

4. Чинники, що впливають на формування спортивної програми Олімпійських ігор

Спортивна програма Олімпійських ігор на всіх етапах розвитку олімпійського спорту визначалася впливом як зовнішніх чинників, що виражають інтереси представників різних сфер, взаємодіючих з олімпійським спортом, так і внутрішніх чинників, що відображають інтереси представників власне сфери олімпійського спорту.

До зовнішніх чинників належать: політика країн, що використовують спорт для демонстрації своїх досягнень; економічні чинники, пов'язані з використанням сфери олімпійського спорту представниками структур бізнесу; інтерес засобів масової інформації; загальносвітові тенденції і явища, зокрема емансипація жінок.

До внутрішніх чинників належать: політика Міжнародного олімпійського комітету; позиції його президентів; діяльність міжнародних спортивних федерацій і національних олімпійських комітетів, зацікавлених у просуванні визначених видів спорту, дисциплін і видів змагань.

Важливе місце серед чинників, що визначають зміст олімпійського руху, його динаміку і розвиток, займають чинники економічного характеру.

З приходом до керівництва МОК Х. А. Самаранча сформувалася нова активна політика Міжнародного олімпійського комітету по відношенню до комерційної діяльності, що відобразилася на зростанні доходів МОК і його партнерів по олімпійському руху. Багато в чому цьому сприяло розширення спортивних програм Олімпійських ігор за рахунок появи в них нових видів спорту, привабливих для засобів масової інформації і ділових кіл у силу своєї видовищності і популярності для спонсорів. З 1980 по 2004 р. у програмі Ігор Олімпіад з'явилися 12 нових видів спорту (включаючи повернення тенісу після тривалої відсутності), а в програмі зимових Олімпійських ігор за період з 1992 по 2002 р. — 5 нових видів спорту .

У 80—90-і роки XX ст. МОК прагнув забезпечити майбутнє олімпійського руху через реформування спортивних програм, щоб залучити до участі в Іграх найсильніших спортсменів світу й у такий спосіб підсилити увагу засобів масової інформації до Олімпійських ігор.

На даний час завдяки довгостроковій стратегії олімпійського маркетингу внутрішні потреби олімпійського руху забезпечені фінансовими ресурсами в достатій мірі на кілька років вперед і вплив економічних чинників на розширення програми Ігор Олімпіад стає менш відчутним.

На початку XXI в. на перший план виходить прагнення керівників МОК обмежити розширення програми Ігор Олімпіад і навіть скоротити її.

Таку позицію восьмий президент МОК Жак Рогге пояснює розвитком двох тенденцій — спадом світової економіки і збільшенням вартості проведення Олімпійських ігор.

Однак програми Олімпійських ігор продовжують розширюватися. Так, у програми XX зимових Олімпійських ігор 2006 р. і Ігор XXIX Олімпіади 2008 р. були включені такі нові дисципліни, як борд-кросс у сноубординг і BMX (змагання з подолання перешкод на спеціальних велосипедах) у велосипедному спорті відповідно.

Політико-ідеологічні чинники. Олімпійська нагорода є предметом престижу не лише спортсмена, але і всієї нації, сприяє росту престижу держави на світовій арені. Спортсмени, демонструючи свої можливості, як ніхто інші сприяють зростанню популярності країни, представниками якої вони є.

При формуванні програми Олімпійських ігор у період 1896—1912 р. Організаційний комітет олімпійських ігор враховував насамперед інтереси своїх країн і вводив в неї ті види спорту, дисципліни і види змагань, що були найбільш популярними саме в цих країнах. Крім того, країна, чиє місто ставало організатором Ігор, мала можливість збільшити кількість своїх спортсменів, що беруть участь в Іграх, використовуючи відсутність витрат на транспортні перевезення. Більшість команд із країн, на території яких проводилися Олімпійські ігри, займали на них високі місця за кількістю здобутих медалей.

5. Періоди розвитку спортивних програм Олімпійських ігор

Можна виділити 5 періодів формування спортивної програми:

1896-1912 рр. – програми формувались стихійно і визначались організаційними комітетами ігор; входили види спорту, що поширені в країні, де проводились ігри.

На Іграх III Олімпіади в Сент Луісі всі місцеві змагання об’явили олімпійськими. Як результат Ігри тривали 4 місяці і на 600 учасників було розіграно 400 золотих медалей.

Перша спроба виішення питань, пов'язаних з олімпійською програмою в цілому, була розпочата в 1907 р. на 9-й сесії МОК у Гаазі, де затверджувалася програма Ігор IV Олімпіади 1908 року в Лондоні. У 1908р. МОК звернувся в Британську олімпійську раду з проханням підготувати правила змагань по 18 видам спорту.

На 11-й сесії МОК у 1909 р. було рекомендовано організаторам майбутніх Ігор враховувати, що Олімпійські ігри є міжнародною подією і не можуть бути засновані тільки на типових для країни-організатора спортивних змаганнях.

У 1912 р. на 15-й сесії МОК у Стокгольмі приймається рішення про те, що вид спорту може бути включений у програму Ігор Олімпіади за умови, що ними займаються не менш чим у шести країнах.

1913-1952 рр. – МОК самостійно визначає зміст програми і забезпечує збалансованість між видами спорту, враховуючи інтереси спортивних федерацій, які виступали за розширення номерів програми.

МОК намітив загалом найбільш прийнятну програму Олімпійських ігор, визначивши в ній три категорії видів спорту в порядку їхньої значимості – обов'язкові, бажані і необов'язкові. Такий поділ проіснувв до 1957 р.

У 1913 р. МОК пішов назустріч Берлінському Організаційний комітет олімпійських ігор і дозволив включити в програму Ігор VI Олімпіади 1916 р., що не відбулися через Першу світову війну, чотири нових види спорту, поширені переважно в Німеччині.

Після 1920 р., коли программу Олімпійських ігор став формувати тільки МОК, вона потерпіла два значних скорочення.

При формуванні програм Ігор виникали досить серйозні проблеми, пов'язані з питанням аматорства в спорті. З цієї причини МОК виключив із програми Олімпійських ігор теніс. Не менш гострими приблизно в цей же час стали питання про присутність у програмі Ігор гірськолижного спорту і футболу, що у ній залишилися.

У 1933 р. на 32-й сесії Міжнародного олімпійського комітету у Відні члени МОК для північно-європейських країн підтримали пропозицію федерації про включення в програму зимових Олімпійських ігор вітрильного спорту на льоду, що практикувався саме в цих країнах, однак ця пропозиція не набрала достатньої кількості голосів.

1952-1979 рр. – посилюється вплив політико-ідеологічних факторів, збільшення кількості видів змагань в програмі Ігор Олімпіад та Зимових олімпійських іграх, включення нових видів спорту.

Після вступу в олімпійський рух СРСР і інших соціалістичних країн у діяльності МОК щодо формування олімпійської програми усе більше прослідкуються елементи політики. Зростає вплив країн Східного і Західного блоків, для яких члени МОК прагнуть включити в програму Олімпійських ігор ті види спорту і види змагань, у яких спортсмени з їхніх країн мають високий рівень досягнень, і в такий спосіб забезпечити більш високе місце для своїх країн у неофіційному командному заліку.

Багато в чому завдяки ініціативі представників СРСР, що на 51-й сесії МОК у Парижі в 1955 р. просили про включення в програму Ігор Олімпіад чотирьох нових видів спорту: волейболу, гандболу, жіночого баскетболу і жіночого академічного веслування. Міжнародним олімпійським комітетом були прийняті рішення про включення в програму Олімпійських ігор змагань з волейболу (з 1964 р. — чоловіки і жінки), гандболу (з 1972 р. — чоловіка, з 1976 м. — жінки), веслування академічного серед жінок (з 1976 р.), баскетболу серед жінок (з 1976 р.).

На 56-й сесії МОК у Мюнхені в 1959 р. як експеримент у програму VIII зимових Олімпійських ігор був допущений біатлон (одна дистанція). Члени МОК для СРСР на 57-й сесії МОК у 1960 р. і на 64-й сесії МОК у 1965 р. виступали за закріплення цього виду спорту в програмі, тому що на VIII зимових Олімпійських іграх у 1960 р. радянські біатлоністи зайняли місця з

третього по шосте, а на IX зимових Олімпійських іграх у 1964 р. завоювали золоту і срібну медалі.

Інтереси своєї країни відстоювали і члени МОК для Японії, неодноразово виступаючи на сесіях МОК із пропозиціями про відновлення дзюдо в програмі Ігор Олімпіад, що після Ігор-1964, де японські дзюдоїсти завоювали 3 золоті і 1 срібну медаль, було виключено з програми, і починаючи з Ігор-1972 дзюдо постійно входить в олімпійську програму.

У програму Ігор XIX Олімпіади 1968 р. МОК допустив відразу десять нових видів змагань з плавання. Це було ініційовано представниками США в Міжнародній аматорській федерації плавання і членами МОК для США. Розширення програми в плаванні допомогло команді США на Іграх XIX Олімпіади в Мехіко (1968) здобути в цьому виді спорту 52 медалі (21 золоту, 15 срібних і 16 бронзових).

З 1979 р. уводиться такий критерій включення видів спорту, дисциплін і видів змагань у програму Олімпійських ігор, як географічне поширення по континентах. Відповідно до тих редакцій Олімпійської хартії, що діяли наприкінці XX століття і в перші роки XXI в., у програму Ігор Олімпіад могли бути включені тільки види спорту, що визнані МОК і широко поширені не менш чим у 75 країнах на чотирьох континентах — для чоловіків і не менш чим у 40 країнах на трьох континентах — для жінок, а в програму зимових Олімпійських ігор — види спорту, визнані МОК і широко розповсюджені не менш чим у 25 країнах на трьох континентах.

У програму Ігор Олімпіад могли бути включені тільки види змагань, розповсюджені не менш чим у 50 країнах на трьох континентах — для чоловіків і не менш чим у 35 країнах на трьох континентах — для жінок.

1980-2002 рр. – вплив політичних і економічних чинників, що проявляється в переважанні комерційно цікавих видів спорту, а також розвитком жіночого спорту, інтенсивне розширення програми, подальше включення нових видів спорту.

У 1987 р. на обговорення виносилося питання про повернення в олімпійську програму тенісу. Головними противниками цього виступили представники країн Східної Європи, де на той момент високих досягнень у тенісі не спостерігалося.

Ще в 1985 р. тодішній голова Комісії МОК по олімпійській програмі відзначав, що як тільки в МОК надходять конкретні пропозиції з приводу виключення яких-небудь видів спорту, їх відразу блокують ті, чиїх інтересів це торкається. Наприклад, на 114-й сесії МОК у 2002 р. окремим пунктом порядку денного стояла пропозиція про виключення з програми Ігор Олімпіад трьох видів спорту — бейсболу, софтбола та сучасного п’ятиборства. У ході дискусії по цьому питанню більш 40 членів МОК (з 117 зареєстрованих) закликали своїх колег не квапитися з остаточними висновками і відкласти рішення по цих трьох видах спорту.

Крім того, у 2002—2003 р. на зустрічах президента МОК Жака Рогге з главами деяких держав неодноразово зачіпалися питання олімпійської

програми, зокрема збереження в ній окремих дисциплін, що МОК пропонував скоротити.

З 2003 р. – орієнтація на кількісні параметри стабілізації програми Олімпійських ігор.

Можливо, в подальшому критерії до включення видів спорту до програми Олімпійських ігор будуть змінюватися. Як зауважив президент МОК Томас Бах: «Ми повинні проявляти більшу гнучкість. Видів спорту може бути і 26, і 30. Але це не буде означати збільшення кількості медалей чи зростання кількості учасників змагань, а лише зменшення деяких квот. Ми можемо змінити правило, згідно якого програма формується за 7 років до початку Ігор». Однак два критерії, за словами президента МОК, залишаться незмінними: кількість спортсменів-учасників Олімпійських ігор та мінімальна кількість фіксованих стадіонів, що вимагаються від міст для проведення змагань.

Із запровадженням Олімпійського порядку денного 2020 (прийнятого в грудні 2014 року) процес створення Олімпійської програми змінився, щоб підвищити популярність Ігор. В межах цього нового процесу організаційний комітет Олімпійських ігор може запропонувати МОК включення однієї або кількох додаткових видів змагань з видів спорту, які регулюються МФ, визнаними МОК.

Оргкомітет Токіо 2020 був першим ОКОІ, який зміг запропонувати нові види спорту та включив п’ять нових видів спорту до свого випуску літніх Ігор – серфінг, карате, спортивне скелелазіння, скейтбординг і бейсбол/софтбол.

Сьогодні МОК продовжує розвивати олімпійську програму, яка має бути збалансованою та актуальною для молоді, забезпечувати гендерну рівність, інновації, універсальність та участь найкращих спортсменів. Крім того розглядається можливість додавання віртуальних видів спорту в Олімпійську програму у співпраці з відповідними міжнародними федераціями.

Рекомендована література

Основна:

1. Булатова М. М. Енциклопедія олімпійського спорту в запитаннях і відповідях. Друге видання. – К.: Олімпійська література, 2011. – 400 с. – ISBN 978-966-8708-14-5.
2. Булатова М.М. Олімпійський рух історія і сучасність : у 2 кн./М.М.Булатова, С.Н.Бубка, В.М.Платонов. – К., 2021.
3. Булатова М.М. Олімпійська спадщина України. Художній альбом. Кн. 1. – К. : Олімпійська література, 2016. – 128 с.
4. Булатова М.М. Олімпійська спадщина України. Художній альбом. Кн. 2. – К. : Олімпійська література, 2017. – 144 с.
5. Енциклопедія Олімпійського спорту України / за ред. В. М. Платонова. – Київ : Олімпійська література, 2005. – 464с. – ISBN 966-7133-71-0.

6. Організація, проведення і програма олімпійських ігор : лекція з навчальної дисципліни „Олімпійський і професійний спорт” / уклад. Бріскін Ю. А., Нерода Н. В. – Львів : ЛДУФК імені Івана Боберського, 2022. – 20 с. URL: https://repository.ldufk.edu.ualoca/handle/34606048/33570

7. Олімпійська Хартія (чинна з 17 липня 2020 р.). [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://noc-ukr.org/about/officialdocuments/olimpiyska-khartiya/.

8. Олімпійський рух в Україні : історія і сучасність / С.Н.Бубка, М.М.Булатова, В.М. Єрмолова, О.М.Вацеба та ін.; за заг.ред. С.Н.Бубки і М.М.Булатової. – Київ, 2021. – 304 с.

9. The Olympic Charter. [Електронний ресурс] – Режим доступу:https://olympics.com/ioc/olympic-charter

Допоміжна:

1. Бріскін Ю. Проблеми реалізації олімпійської освіти в умовах загальноосвітніх навчальних закладів / Юрій Бріскін, Мар’ян Пітин // Фізична культура, спорт та здоров’я нації : зб. наук. пр. Вінницьк. держ. пед. ун-ту імені Михайла Коцюбинського. – Вінниця, 2011. – Вип. 12, т. 1. – С. 13–17.

2. Булатова М. М. Енциклопедія олімпійського спорту в запитаннях і відповідях / М. М. Булатова. – Київ : Олімпійська література, 2009. – 400 с. – ISBN 978-966-8708-14-5.

3. Нерода Н. В. Другий етап розвитку сучасного олімпійського руху за авторською комплексно-фактологічною періодизацією / Нерода Н. В., Бріскін Ю. А. // Український журнал медицини, біології та спорту. – 2022. – № 7(2). – С. 296–302. https://doi.org/10.26693/jmbs07.02.296

4. Neroda N. Stages Of Development Of The Modern Olympic Movement In Accordance With The Author's Complex-Factual Periodization // Stan, Perspektywy I Rozwój Ratownictwa, Kultury Fizycznej I Sportu W XXI Wieku. – 2022, Bydgoszcz. – p. 199–213. – ISBN 978-83-65507-69-3.

5. The First Stage of Development of the Modern Olympic Movement According to the Author's Complex-factual Periodization / Yevhen Prystupa, Yuriy Briskin, Neonila Neroda, Alina Perederiy, Iryna Svistelnyk // The 7th International Conference of the Universitaria Consortium in Physical Education, Sport and Physiotherapy. – Iasi, Romania, 2021. – pp. 427-433.

Інформаційні ресурси інтернет:

1. Мультимедійне забезпечення лекцій, демонстрація відеороликів з Ігор Олімпіад та Зимових Олімпійських ігор.
2. Національний Олімпійський комітет [Електронний ресурс]. – Режим доступу:http://www.noc-ukr.org/
3. Міжнародний Олімпійський комітет [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.olympic.org/